

3 de verbouwingen

In november 1903 werd het gebouw in gebruik genomen.

Beneden, in het souterrain, stond een stoommachine die de rotatiepers aandreef. Boven, onder het glazen dak, werkten 40 zettters. Er waren 9 zetmachines in gebruik. Het was een vooruitstrevend bedrijf: in 1904 had men een eigen station voor draadloze telegrammen en in 1905 verscheen de eerste foto in de krant.

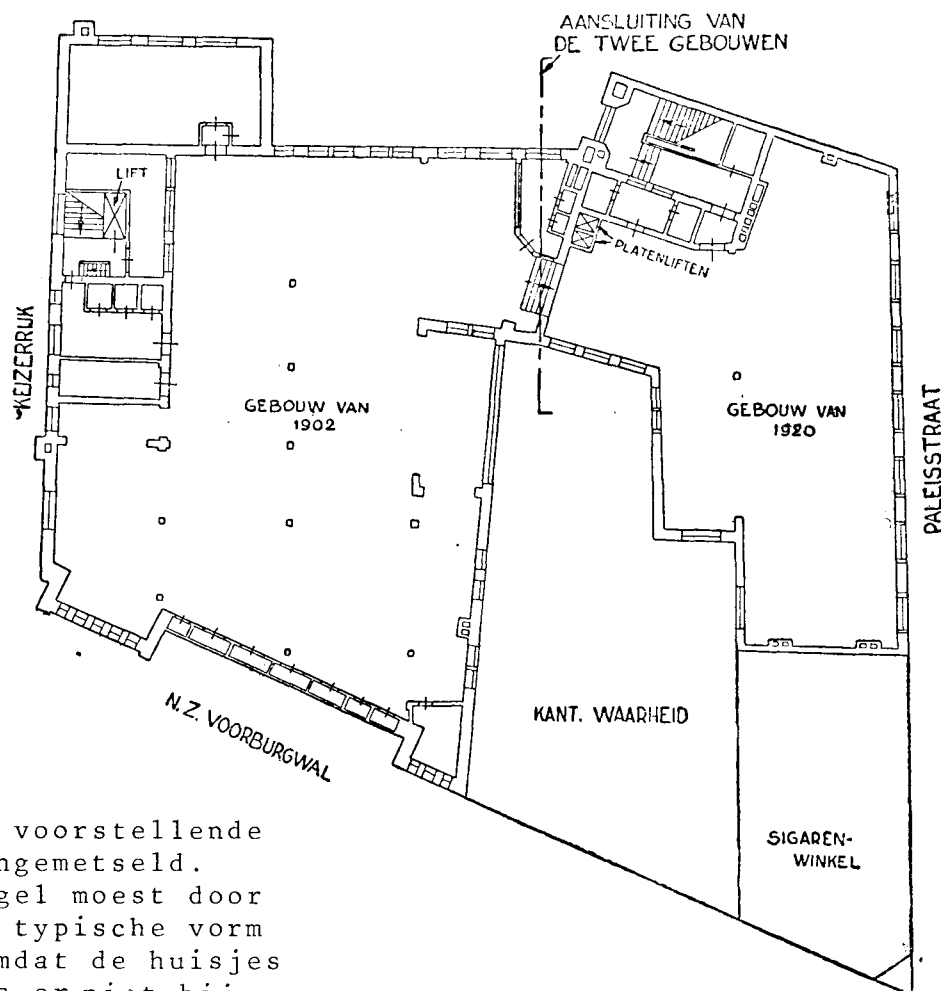
Het gebouw, dat oorspronkelijk als zeer groot werd beschouwd, bleek door de snelle groei van de krant al spoedig te klein. In 1919 begon men met de bouw van een nieuwe vleugel aan de paleisstraat. Dat was mogelijk door de aankoop en afbraak van enige kleine huisjes.

In de buitenmuur van de nieuwe vleugel werd een daaruit afkom-

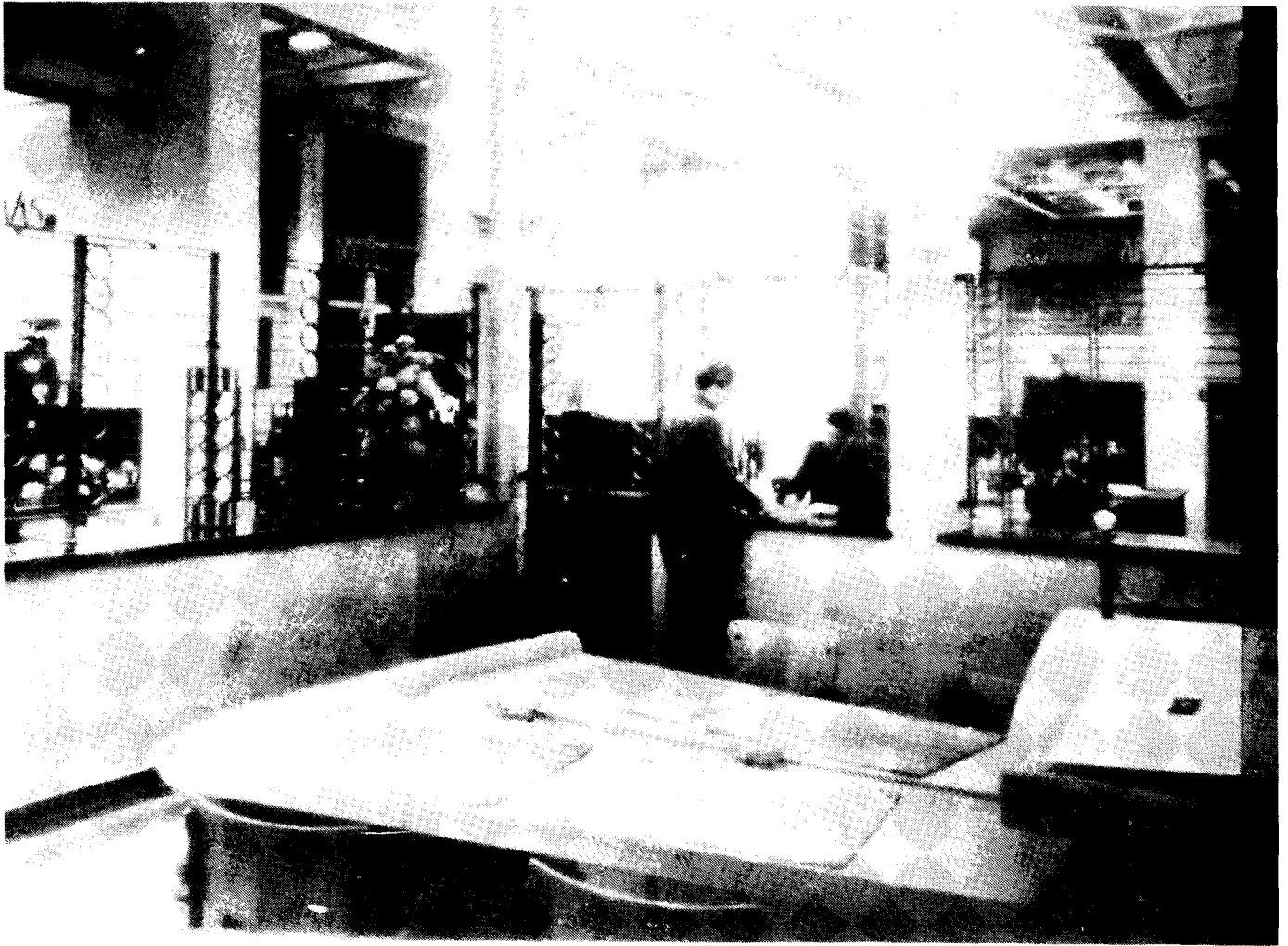
vooral de verbindingen, tussen beide gebouwen talrijke moeilijkheden veroorzaakte: al het verkeer moest nu door een zeer nauwe passage geschieden. Door deze vreemde aaneensluiting ontstonden op verschillende afdelingen dode hoeken en hierdoor moest het werk aan het gebouw aangepast worden, hetgeen natuurlijk juist andersom moet zijn.

Een groot handicap bij het aantrekken van beide gebouwen was het verschil in vloerhoogte (nu nog, dit stuk is in het Binnengasthuis geschreven door iemand die over zo'n trapje is gestruikeld).

Begin 1921 werd deze vleugel in gebruik genomen. In 1926 kocht het Handelsblad het hoekje Paleisstraat/Nieuwe Zijds voor 75 mille. Vlak na de oorlog werd de hal

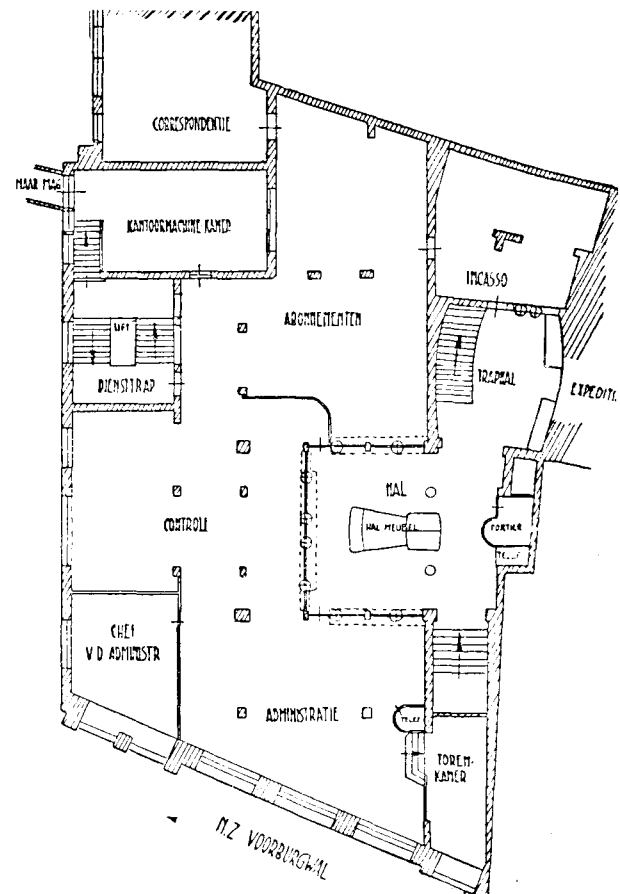
stige gevelsteen (voorstellende een baal tabak) ingemetseld. Aan de nieuwe vleugel moest door omstandigheden een typische vorm worden gegeven (omdat de huisjes aan de Nieuwe Zijds er niet bij werden getrokken), waardoor

de hal in haar oorspronkelijke functie

(rez de chaussee) verbouwd en gemoderniseerd omdat de administratie die daar huisde ook steeds uitbreidde. Op 27 oktober werd deze "vrolijker en blijmoediger" ruimte in gebruik genomen. In de loop der jaren breidde men het bezit uit tot het hele bouwblok Nieuwe Zijds Voorburgwal, Paleisstraat, Spuistraat en het Keizerrijk.

Aan het Keizerrijk werd in de jaren '50 een nieuwe vleugel gebouwd met een diepe kelder voor de nieuwe, grotere pers. Kerst 1957 werd dit geheel in gebruik genomen.

4 van fleepstreet tot ...

over spekulatie, leegstand en sloop

Ongeveer driekwart eeuw is de Nieuwezijds Voorburgwal met recht de "Fleepstreet van Amsterdam" genoemd. De Londense krantenwijk bestaat nog, die van Amsterdam echter niet meer. De krantenburchten liggen nu aan de buitenkant van de stad. De kranten trokken weg door schaalvergroting en door immense parkeerproblemen. Het Nieuws van de Dag en de Telegraaf gingen naar Sloterdijk. Trouw, Volkskrant en Parool gingen naar de Wibautstraat en het Financiële Dagblad naar de Weesperstraat, het Vrije Volk en NRC/Handelsblad vertrokken naar Rotterdam, en de Tijd werd een weekblad. De Waarheid was al veel eerder weggegaan. Het gebouw van Het Vrije Volk, Nieuwezijds Voorburgwal 22, is afgebroken, op de fundamenteen staat nu het Sonestahotel. Het gebouw van Trouw van de postzegelmarkt is ook hotel (Nova) geworden. Gebouw Concordia waarin achtereenvolgens Nieuwsblad voor Nederland, de Telegraaf en de Volkskrant hebben gezeten kwam in de zestiger jaren leeg te staan. De Amsterdamse bouwonderneming Midreth was 1,8 miljoen kwijt aan de renovering, de begane grond en het sousterrain worden nu verhuurd als bedrijfsruimte, de bovenverdieping, allemaal woningen, zijn of worden verkocht.

Na jaren spekulatie, leegstand en wachten op bouwvergunningen wordt nu de laatste hand gelegd aan een 20-baans bowlingcentrum en partycentrum voor 200 feestgangers. Deze 2 etablissementen worden geëxploiteerd door de Rekreegroep uit Steenbergen (o.a. Skol). Zij beheren ook de ondergrondse parkeergarage, hoewel er ooit door de gemeente is bepaald dat aan de Nieuwezijds Voorburgwal geen parkeergarages gebouwd mochten worden. De rest wordt verhuurd aan VNU Business Pressgroep. De verbouwing van deze kolos kostte de eigenaar (Caransa b.v.)

6 miljoen. En dan het Algemeen Handelsbladgebouw. NRC/Handelsblad van 19 september 1975: "Er is een uitgewerkt plan om op de plaats van het oude Handelsbladgebouw een vijf verdiepingen hoog gebouw te laten verrijzen. De begane grond is bestemd voor winkels, coffeeshops e.d., de hogere verdiepingen zouden kantoren moeten herbergen." Geschatte kosten 18 miljoen. Goedkeuring van deze plannen is voorwaarde voor het definitief worden van de verkoop aan Van Zanten Vastgoed b.v. Op 16 december 1976 werd het gebouw voor + 3 miljoen zonder toestemming van de gemeente voor de nieuwbouwplannen (!) toch aan Van Zanten verkocht. "De ontwikkeling van het plan als zodanig zal ter hand worden genomen door het Wilma concern".

In 1978 verkocht Van Zanten het gebouw (inclusief krakers) aan Wilma b.v. Deze voelt er meer voor om de bovenverdiepingen tot 50 luxe koopappartementen te verbouwen.

Amsterdams Stadsblad 5 september 1979: "De bouwaanvraag is ingediend, we hebben de tekeningen net teruggekregen, er moeten nog wat korrekties worden aangebracht, die deze week de deur uitgaan naar bouw- en woningtoezicht."

En zo zijn er nog meer plannen voor de Nieuwezijds Voorburgwal b.v. 161 - 163 - 165 - 167 (voor f 1.020.000,- verkocht) ook weer luxe appartementen winkels enz.

De prijzen die voor de stukken grond betaald worden zijn zo hoog dat er alleen zeer hoge gebouwen kunnen verrijzen, die intensief gebruikt worden, dus veel hoge huren opbrengen op een klein oppervlak.

Dit alles is mogelijk doordat er geen bestemmingsplan voor deze buurt is.

5 de eigenaar: wilma b.v. een aannemersbedrijf met grootse plannen

Het is de bedoeling in dit hoofdstuk een beeld te geven van de eigenares van het omstreden Handelsbladgebouw, de Wilma b.v., een oorspronkelijk uit Limburg afkomstige bouwgi-gigant. We zullen in de volgende bladzijden trachten na te gaan op welke gebieden de activiteiten van dit bedrijf zich ontplooi- en hoe er te werk gegaan wordt en meer specifiek wat ze, met het voormalig Handelsbladgebouw - sinds twee jaar haar eigendom - doet (en vooral niet doet). Aan de hand van de vorige twee affaires hopen we een idee te geven van de structuur en werkwijze van de bouwmaatschappij. Beide schandalen hebben wat pub- liciteit gekregen, maar eigen- lijk voornamelijk in de bouwwe- reld.

de purmerpolder

De eerste zaak is die van de Pur- merpolder.

In 1972 verscheen het structuur- plan Purmerend, dat moest voorzien in de bebouwing van de Purmerpol- der. De Wilma had daar wel zin in. Enkele jaren daarvoor was de om- zet stevig gedaald, omdat de bouwmarkt in Brabant en Limburg instortte. "Als wilden zijn we toen gaan kijken waar we er omzet bij konden krijgen", aldus toenmalig directeur Ir. Crijns.

enhet bleef niet bij kijken, de Wilma groeide binnen enkele jaren tot een bedrijf dat door heel Ne- derland en over de grens bouwde. Om zich te verzekeren van een op- dracht in de Purmer nam de be- drijfsleiding toevlucht tot het net van dochter-b.v.'s, bevrien- de maatschappijen en invloedrijke relaties als KVP - kamerlid An- driessen, op dat moment "gehono- reerd adviseur" bij de Wilma. De

term kommisaris werd uit politiek oogpunt angstvallig vermeden. Hoewel met de gemeente Purmerend afgesproken was dat de Wilma geen grond in de Purmer aan zou kopen, daarentegen zelfs verkoop van de toenmalige eigenaar rechtstreeks aan de gemeente zou bevorderen, stortten haar gehaaide "dochters" zich - met welluidende namen als Nederlandse Credietbank, Almi- j, omij, Hagomij en Grontmij - zich doeltreffend op de polder. Het ging ongeveer zo: eerst koopt de Nederlandse Credietbank via Al- mij en Bomij 272 ha. in de Purmer dan neemt de "pasgeboren" Hagomij deze grond over (na twee maan- den), en vier dagen later gaan plotseling alle aandelen van Ha- gomij geruisloos over in de handen van Wilma. We zeggen ongeveer, omdat het haast onmogelijk is bij dit soort mistige en zwaar gekamoufleerde transakties na te gaan wat er nu precies aan de hand is geweest.

In ieder geval had Wilma nu haar grond en was ze zover dat de ge- meente Purmerend met het bouwpro- jekt niet meer om de Wilma heen kon.: van de 8500 te bouwen wo- ningen kreeg ze er 2400 toegewe- zen, bovendien mag ze voor 50 % deelnemen aan de bouw van Purme- rends nieuwe city-centrum, een projekt dat aanvankelijk volle- dig aan de Amsterdamse projekt- ontwikkelaar Hillen & Roosen was toegewezen (ook geen lieve jong- en trouwens). In die tijd nam de gemeente Purmerend een motie aan, waarin afkeuring werd uitge- sproken over praktijken van grond- opdrijving.....

wilma

de wilma - flats

Werpt de zaak Purmerpolder vooral licht op de politiek en structuur van de Wilma, de affaire rond de Wilma-flats in de Limburgse mijnstreek is meer typerend voor het produkt dat vaak door het bedrijf geleverd wordt (hoewel de woningen in de Purmer nou ook niet bepaald geweldig gebouwd genoemd kunnen worden).

Om te beginnen blijkt vooral hier dat deze onderneming het waagt om in de jaren '70 nog steeds de monotone rechttoe-rechtaan flatkolossen neer te zetten, waarvan men in de jaren '50 al begon te vermoeden dat die niet de goede woonomgeving voor welk levend wezen dan ook zijn.

De burgemeesters van de gemeenten Heerlen, Kerkrade en Schaesberg wenden zich in de zomer van 1977 tot de minister met het verzoek een bijdrage te leveren aan de herstelkosten van 1600 flats, die daar in 1965/'66 door de Wilma werden gebouwd. Gruyters liet het TNO een onderzoek instellen, waarvan de resultaten uitwijzen dat "de gebreken ernstiger zijn dan aanvankelijk werd gedacht". In september stelt Gruyters 21 miljoen gulden beschikbaar voor herstelwerkzaamheden: 8 miljoen voor

de aanleg van een nieuw c.v.-systeem en 13 miljoen voor de bestrijding van bouwkundige tekortkomingen. De bewoners hadden jarenlang actie gevoerd en huurverhoging tegen weten te houden door het wijzen op scheurvorming, slecht funktionerende verwarming, losstaande binnenmuren en afbrokkelende balkonranden.

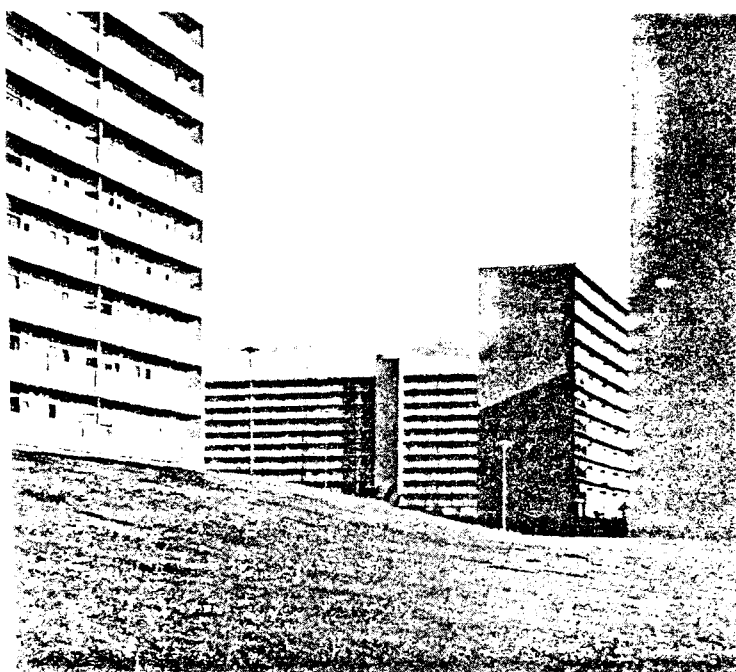
In andere Wilma-woningen in Helmond kwamen de plafonds naar beneden. Ook daar heeft de gemeente voor de verbetering van deze woningen op moeten draaien. De Wilma betaalde weer geen cent mee en heeft ook de bouwfouten niet willen erkennen: de woningbouwvereniging zou teveel "a-sociaal volk" in de woningen hebben gehuisvest..

De oorzaken van de twijfelachtige Wilma-produkten moeten vooral worden gezocht in het interne beleid van de onderneming: van hoog tot laag wordt er voortdurend op gehamerd, dat snelheid en goedkoop werken van het grootste belang zijn, zelfs in een tijd dat er ook in de bouwwereld de nadruk op kwaliteit i.p.v. kwantiteit gaat vallen.

De mensen van de uitvoering worden maar al te vaak tegen elkaar op gezet om het resultaat te bevorderen, zoet gehouden met een flink inkomen plus auto van de zaak, tot zij - en dat is vaak al op hun 40^e - opgebruikt zijn. Het ziekteverzuim bij de Wilma is al jarenlang aantoonbaar hoger dan het gemiddelde, er zijn meerdere gevallen geweest van hart-infarkten bij vaak nog erg jonge mensen, terwijl de nadruk op snelheid ook maar al te vaak ten koste is gegaan van de veiligheid op het werk, soms met dodelijke gevolgen. Dat is echter vaak moeilijk na te trekken, omdat Wilma bij de bouw meestal maar weinig eigen personeel heeft lopen, op wat staf na, en de jongens die het werk opknappen meestal inhurt.

Voor ons is het natuurlijk vooral belangrijk wat Wilma b.v. in Amsterdam heeft gedaan en doet.

Kort samengevat: aan de Wibautstraat werd een kantoor neergezet zonder dat er een bouwvergunning verleend was, terwijl aan de Johan Huizingalaan, waar de

lang en hoog en recht maar rendabel...

gemeente eventueel wilde instemmen met kantoorbouw, plotseling van een projekt werd afgezien.

het handelsblad gebouw

En dan bezit zij sinds de zomer van 1977 natuurlijk het gebouw waar het in dit boek allemaal over gaat: toen kocht de Wilma het Handelsbladgebouw van Van Zanten Vastgoed B.V. voor + 2,8 miljoen (deze Van Zanten werkte veel samen met de Wilma, bijv. op de Johan Huizingalaan indertijd, en heeft waarschijnlijk alleen voor prijsopdrijving gezorgd). Net zo min als de vorige eigenaar heeft de Wilma tot nu toe met een redelijk en haalbaar plan kunnen komen om iets met dit historische gebouw in het hart van Amsterdam te kunnen doen.

Het enige waar men op kon komen was het neerhalen van het gebouw en er kantoren met luxe appartementen neer te zetten. De monumentale pandjes moeten natuurlijk blijven staan, al is het onvermijdelijk dat die zware schade op zullen lopen tijdens de sloop van het hoofdgebouw.

Kantoren in het centrum van Amsterdam plegen eindeloos lang leeg te staan, want wie op een doordeweekse dag op welke tijd dan ook een auto wil parkeren in de buurt van de Nieuwe Zijds Voorburgwal en de Spuistraat en dat niet lukt, begrijpt wel waarom. De nadruk is nu dan ook op luxe appartementen komen te vallen. De vraag is nu: moet een in principe oerstevig gebouw, dat zo geschikt is voor bewoning door samenlevingsvormen zoals wij die verkieszen, gesloopt worden om er ongetwijfeld luxe, maar ook ongetwijfeld smakeloze, dure en stijlloze appartementen neer te zetten? Appartementen die bovendien alleen maar te betalen zijn voor mensen die allang in een appartement of ander, beter huis wonen. De kosten van het indertijd door Van Zanten ingediende bouwplan zouden 18 miljoen bedragen. Dat geld zou beter gebruikt kunnen

worden, bijv. voor sociale woningbouw in de binnenstad.

Als ondanks alles het geld het weer van de redelijkheid en visie wint, zal dat betekenen dat er niet alleen weer een karakteristiek gebouw verdwijnt, maar ook dat er weer minder vaste (!) bewoners in de binnenstad zullen zijn, met alle gevolgen van dien. Bewoners van luxe appartementen zijn meestal geen permanente bewoners, in die zin dat het vaak buitenlandse zakenlieden zijn. Het gerucht gaat dat de gemeente ooit 3,5 miljoen bood voor het gebouw, terwijl de Wilma er 4,5 miljoen voor wilde hebben.

De omzet van de Wilma loopt tegen de 900 miljoen per jaar, nog steeds nemen de activiteiten toe, ook buiten Nederland, tot in de Verenigde Staten toe. In dat licht bezien lijkt het kinderachtig dat het bedrijf weigert een gebouw (voor hun zo onbetekenend) in Amsterdam over te doen aan de gemeente, een gebouw waar zij voorlopig toch niets mee kunnen doen en 100 voormalig woningzoekenden wèl.

Voor de gemeente ligt hier een kans om nou eindelijk eens woongroepen, die tot op heden niets in Amsterdam kunnen vinden wat ruimte betreft, te herbergen en de leefbaarheid van het centrum te herstellen, c.q. te verbeteren. Bovendien heeft Amsterdam dankzij de van Dam-regeling ekstra geld gekregen voor de aankoop van panden (één- en tweepersoons huishoudens). Dat hoeft dus geen probleem te zijn als we eenmaal op de lijst van aankoop staan.

Wij willen niet alleen wonen, maar ook leuk wonen, als het even kan. Wilma, open the door!!!

